
AZ V. ORSZÁGOS FŐÉPÍTÉSZI KONFERENCIA AJÁNLÁSAI

A Nagykanizsán 2000. augusztus 23-25 között megtartott Országos Főépítész Konferencia – amelynek fő témája a TELEPÜLÉSEINK MÚLTJA – JELENE – JÖVŐJE A RÉGIÓK EUROPÁJÁBAN volt – munkáját eredményesen elvégezte: A plenáris üléseken és a három szekcióban elhangzott javaslatok alapján a Konferencia az alábbi ajánlásokat teszi:

1. A térségi, régiós gondolkodás már az európai uniós csatlakozási tárgyalások idején is szükséges. A térségben dolgozó szakemberek kiemelt feladata a folyamatos kapcsolattartás, a kommunikáció a (kis)térségen belül, a megyével, a régióval, esetleg régiókkal, a területfejlesztés egyre bővülő, formálódó intézményrendszere mellett a regionális marketingigazgatóságokkal és a nem önkormányzati partnerekkel.

A térségi munkában (is) nélkülözhetetlen főépítész részvétele, aki saját szakterületén (fejlesztés, rendezés, új építés és helyi értékvédelem, infrastruktúra) túl szintetizálhatja a további térségi témákat, teendőket (agrárkérdések, táj, turizmus, kultúra, humán szféra).

2. Meg kell ismerni a várható és az egységesítésre kijelölt szakmai előírásokat (jogszabályok, szabványok, minőség, verseny, érdekképviselet, értékvédelem, stb.) Mindemellett ki kell dolgozni a megőrzendő szakmai sajátosságok kereteit.

3. Korszerűsíteni és az uniós előírásokhoz kell igazítani a főépítész szakmagyakorlás kereteit, feltételeit, szükség esetén kezdeményezve azok jogszabályi megjelenítését.

4. A trianoni határokat „meghúzó” térképészek általában valamely természetes alakzatot, vízfolyást vettek figyelembe. Az ezeken képletesen és valóságosan átívelő hidak újjáépítése, ennek felismerése a legfontosabb tanulság. A „híd” lehet műszaki létesítmény, de lehet határátelölőhely, miként lehet az kulturális, gazdasági, kereskedelmi kapcsolat is. Ezen települések sorsa pusztán a határmentiség tényében közös; mivel minden egyes település helyzete más és más, a megoldások is csak egyediek lehetnek.

5. A politikai kapcsolatok mellett legalább azonos súllyal kapjon teret a szakmaiság, amiben az egymásra utaltság felismerése a folyamatok felgyorsítója lehet. Ebbe elkerülhetetlenül beletartozik a határ mindkét oldalán készülő térségi tervek kölcsönös egyeztetés(ek)en alapuló ismerete. Ehhez szélesíteni kell a határmenti együttműködést központi, regionális, megyei, kistérségi és helyi szinten. Ez a kiépülő-kiépült területfejlesztési intézményrendszer egyik kiemelt feladata. Egyezmények és jogszabályok alapján kell kötelezővé és kölcsönössé tenni a (határon átnyúló) területi és települési tervek egyeztetését.

6. A határmenti kapcsolatok sikeres példái kapjanak sokkal nagyobb nyilvánosságot a tájékoztatásban. Ezért is javasoljuk a határmenta együttműködés helyzetét, jövőjével foglalkozó több önálló – és nemcsak a szakmánkat érintő – konferencia megszervezését.

ORSZÁGOS FŐÉPÍTÉSZI KOLLÉGIUM
Budapest, V. ker. Kossuth tér 11.
Tel: 301-5901; Tel-fax/üzenet: 301-5903
email: klara.pap@fvm.hu

*A Konferencián hangzott el
Sánta Gábor alábbi előadása is:*

Előadásom néhány olvasmányélményemen alapul, James Gneick: *Káosz*, Robert Weinberg: *Ha egy szent megkerül* és Erich Fromm: *Az emberi szív* című munkáin. A kissé szentimentálisnak ható cím alatt Fromm pontos listáját adja az emberi lélek önpusztítására vezető erőinek. Ezek a nekrofilia, a narcizmus és az incesztuózus kötődés, mint az eltérő időtartományukra kivetített halálvágy esetei.

Mivel az épített környezet túlnyomórészt szervesen anyagból felépül struktúra, minket építészeket erősen fenyeget a nekrofilia kérdése. A férfilelek köztudomásúlag az alkotás révén próbál az örökkévalósághoz kapcsolódni. Létrehozni a maradandót, valamit ami túlmutat rajtunk, ami akkor is megmarad, amikor mi már nem leszünk. Ha az épületeinket csupán önmagunk emlékműveként éljük meg, akkor kétszeresen is a halál árnyékának völgyében járunk, egyrészt a narcizmus bűnébe esünk, másrészt egy élettelen tárgyba vetítjük ki saját halhatatlan élő lelkünket. Mennyivel több az a hozzáállás, amikor műveinket éppúgy, ahogyan saját lényünket is nagyobb összefüggések fényében látjuk meg. Így egy épületet egy településben elfoglalt helyzete szerint, egy várost a tájban betöltött szerepe szerint kell megítélnünk. Az első problémánk, amivel szembe kell néznünk, hogy milyen időtávra szeretnénk maradandót alkotni. Előfordult, főként régebben olyan igény az építészeti környezet létrehozásakor, hogy az ne csupán alkotóit személyesen élje túl, hanem azt a kultúrát, azt a társadalmat is lássa elmúlni amelyben fogant. Ilyen igénnyel építeni természetesen azt is jelenti, hogy az alkotó ne a Megrendelőnek, hanem közvetlenül a Teremtőnek építsen.

Hozzám nagyon közel áll, és szívesen idézem a kambodzsai templomvárosok példáját. Angkor a XII. században, akkori mértékkel mérve világváros volt, a khmer birodalom szétesésével évszázadokra perifériális helyzetbe süllyedt pusztán azért, hogy a XX. század végén tanúja lehessen a kommunista ideológia egyik legbrutálisabb kísérletének. Ebben a kontextusban a tanúságtétel nem pusztán jelkép, hiszen az egyik legszebb angkori romtemplom, Angkor Thom tornyain Buddha arcok sokasága van kifaragva, minden torony egy négyarcú fej, amely a fény és árnyék változásaival szinte életre kel. Felmerül a kérdés, hogy honnan tudták a khmer mesterek, hogy ilyen

figyelő őrtornyokat kell építeniük, mivel évszázadok múlva ezen a helyen olyan téboly uralkodik el, amelynek gátat kell vetni. Szavaimból talán kiderül, hogy azt gondolom: a vörös khmerek uralmának nem a vietnami csapatok bevonulása vetett véget, hanem az angkori templomok transzcendens hatalma győzte le őket.

Azt mindannyian tudjuk településtervezői gyakorlatunkból, hogy a várostervezés nem a megvalósulás, és kiteljesedés örömeiről híres tervezési ágazat. A várostervező prognosztizálni próbál fejlődési folyamatokat, annak megfelelő szabályozási környezetet konstruál és jó esetben egy-két évtizedig kíváncsian figyeli, mennyire követi a valóság az általa megjósolt modellt. Ráadásul a szakma a tervek folyamatos átértékelésében érdekelt, ezért nem csupán a települések fejlődését nevezhetjük kaotikusnak, a településtervezés fejlődését is.

Mit értünk kaotikus folyamaton? Nem egyszerűen bonyolult események sorozatát, hanem olyan folyamatokat, melyek nagy mértékben érzékenyek a kiindulási peremfeltételekre, másrészt kimenetelüket maga a folyamat is állandóan módosítja. Ezeknek a kritériumoknak a várostervezés maradéktalanul eleget tesz. A káoszelmélet kutatói néhány kaotikus modellt megfigyelésnek vetve alá, azt a következtetést vonták le, hogy a káosz egyes pillanatai jósolhatatlanok, azonban bizonyos struktúrákat, ciklikusságokat a teljesen áttekinthetetlen rendszerek is produkálnak. A káoszelmélet filozófiai értelemben a predesztináció, az eleve elrendeltség kérdését *ab ovo* megoldja, hiszen a tudományban bevett gyakorlat szerinti elhanyagolhatóan csekély tényező szerepével foglalkozik, és azt állítja, hogy egy kaotikus struktúra bármely eleme lényeges hatást gyakorolhat egy rendszer egészére.

A mi témánk a régió, a regionalitás, a kistérségek.

Véleményem szerint bármilyen összetett lobbyrendszer irányítja is, a Balaton környezeténél kisebb regionális tervezésről vétek beszélni. Kevés híján az egészbenlátás igényével megfogalmazott tervezetnek látom a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Regionális Rendezési Terve törvénytervezetet, azonban e javaslat megvalósulásának sorsát illetően személyes tapasztalataimon alapuló kétségeimet szeretném megosztani Önökkel.

A területi főépítési irodák a szabályozási tervek önkormányzati jóváhagyása előtt vizsgálják a tervek tartalmát, hozzájárulásuk nélkül nem történhet meg a rendeletalkotás. A Zala megyei Főépítési Iroda nem vizsgál külterületeket érintő szabályozási terveket a BKÜRT parlamenti jóváhagyásáig, a Veszprém megyei Főépítési Iroda egy fél városnyi külterületi lakóterület szabályozását véleményezésre befogadta, és valószínűleg jóvá is fogja hagyni. Mivel jogállamban élünk, az egyik főépítési iroda eljárása nyilvánvalóan jogsértő, véleményem szerint a Zala megyei. Mégis azt hiszem, hogy a Zala megyei döntés egyezik meg

a törvény szellemével, a Veszprém megyei csak a törvény betűjével, hiszen elfogadása előtt a BKÜRT pusztán egy tervezet. A Balaton-parti települések a BKÜRT megalkotását autonómiájuk korlátozásaként élik meg, és eltérő magatartással válaszolnak e kihívásra.

Cserszegtomaj példája, azt hiszem közismert, a szőlőhegyi részeket egy tollvonással belterületbe vonták, Cserszegtomaj belterülete így Zalaegerszegével azonos kiterjedésű lett. Amióta a BKÜRT fenyegetése megjelent a horizontjukon, százával adják ki az építési engedélyeket, egy szóval meggondolatlan tájgazdálkodást folytatnak. Valamilyest enyhíti vétkeiket, hogy Papp Zoltán nagyra becsült építész kollegánkat kérték fel e megnövekedett belterület településszerkezeti és szabályozási tervének elkészítésére aki nagyon józan javaslatokat tett és sok területet visszautalt a külterületi státuszba, de ezt a cserszegi önkormányzat úgy válaszolta meg, hogy az immár két éve elkészült településszerkezeti tervet a mai napig nem hagyta jóvá.

Susan Sontag: *A betegség mint metafora* című művében felfigyel arra a furcsaságra, hogy míg a tüdőbaj számos irodalmi remekmű allegorikus ihletője, a rákbetegség mintha nem volna alkalmas költői hasonlatok hordozására. Engem személy szerint nagyon érdekel a rákbetegség, tipikusan civilizációs betegségnek tartom, melyet nem lehet eléggé komolyan venni, sem mint jelképet, sem mint valós problémát. Előadásom elején utaltam a nekrofiliára, mint a gonoszság egyik alappillére. Robert Weinberg könyvéből megtudtam a rákbetegség kialakulásának feltételeit. Bizonyos értelemben megnyugtató, hogy egy egészséges sejt rákossá válásának útjában többféle cső, szinte leküzdhetetlennek tűnő akadályrendszer áll. Biztosan ismerik azt a tényt, hogy a sejtszaporulatok osztódása véges ciklusokban lehetséges. Ez testünket alkotó valamennyi sejtünkre igaz, az ivarsejtek kivételével. Az ivarsejtek halhatatlanok. Nem elpusztíthatatlanok, csupán halhatatlanok. Egy átlagos hosszúságú emberi életben egészséges sejtállományt feltételezve a rák kialakulásának esélye minimális. Kérem gondoljanak a káoszelméletnél jelzett alaptételre – minimális, de nem lehetetlen. Mivel az ivarsejtek halhatatlanok, de a DNS molekula osztódáskor történő másolása nem száz százalékosan tökéletes, a rákra való hajlam örökölhető. Testünket trilliószámú sejtársulás alkotja, melyen belül az egyes sejtek viszonylagos autonómiát élveznek.

Sajátos módon a rákbetegség kialakulása egy arra nem hivatott sejtünk halhatatlanná válására vezethető vissza. Tehát ha egyetlen sejtünk, mely szervezetünkben nem a szaporodást szolgálja, abba a tévedésbe esik, hogy ő annyira fontos, hogy soha nem szabad elmúlnia, és ebben annyira biztos akar lenni, hogy vég nélküli osztódási ciklusba hajszolja önmagát, végül elpusztítja a számára a világegyetemet jelentő emberi testet, így önmagát is.